

setembre 1982

SERRAD'OR

LA NOVA TOMBA
DEL COMTE GUIFRÉ
Miquel Coll i Alentorn

MÚSICA A L'ABAST DE TOTHOM
UNA CONVERSA AMB ANTONI SÀBAT
Maria-Assumpta Barjau i Rico

EL CATALÀ AL CARRER
Joan Fuster

passar el dia, empènyer l'any

el català al carrer

Conten —i com ho conten ho conto— que, durant una visita d'Alfons XIII a Barcelona, i sent *premier* don Antoni Maura, l'entusiasme popular va tenir un esclat brillantíssim. No m'estranyaria que el senyor Cambó hagués contribuït a la festa. En aquestes saturnals patriòtiques qualsevol cosa és possible. Avui ho farien els «independentistes», si fossin intel·ligents, que rarament ho són, o ho som. I el cas és que Barcelona va rebre el rei amb una quantitat de senyeres fabulosa. Tot eren quatre barres, i pels quatre costats. Fins i tot alguna coral postclaveriana entonà *Els Segadors*. «Quan convé seguem cadenes...» Mare de Déu! Quan s'han «segat» cadenes, en la història d'aquestes terres? I deixem de banda la llibertat metafòrica del senyor Guanyavents quan s'imaginava que les cadenes es poden segar. Bé. El cas és que don Toni Maura, personatge tremendament espavilat, li va fer una escolteta al monarca: «*Ya veis, Majestad, muchas banderas catalanas y pocas letreros en catalán...*» Pràcticament cap, aleshores. Els botiguers catalanistes sempre han tingut unes idees molt clares sobre l'idioma: els rètols, en castellà.

No importa que l'anècdota sigui incerta. Però el fet no ho era. No ho és encara avui. Al Principat, si es tracta de multiplicar la quadribarrada, la tindreu a tot arreu: als balcons, en les cintes per lligar obsequis de pastisseria, en adhesius de cotxes i de partits o sindicats. Al País Valencià, no tant: com que la merdeta local del socialisme i el comunisme ha accedit a posar-hi un toc de blau, com exigia la drete-ultra d'Abril Martorell, la situació és diferent. Com intercalar el blau en una llista de quatre barres industrialment confeccionada? Però, amb el blau, les quatre barres hi són. I a les Illes? Ho ignoro, però tot fa tèmer que també: moltes banderoles. A València, quan hi vénen Blas Piñar o Manuel Fraga, mai no falta una bandera «requional». O moltes, si convé. M'han dit males llengües que l'Abril, en el testament, ja ha dictat normes perquè l'amortallin amb una bandera amb blau, amb molt de blau, i, si pot ser, tota de blau. I és lògic. Cada cosa en el seu lloc. Les banderes, com els visques, com els himnes, són una flamarada efusiva. Els *letreros* en català ja signifiquen una altra cosa. I més important. Els públics i els privats. Sobretot, els privats.

Hi hagué, fa uns anys, una campanya —no sé si ja cancel·lada— d'«el català al car-

rer!». En algunes visites a Barcelona, i sobretot a alguns pobles del Principat, he observat que ha tingut un cert èxit. No massa, tanmateix. Hi ha les coses del bilingüisme oficial, que ja hi compten. I els anuncis de les institucions, que encara no gosen ser monolingües. Però el botiguer catalanista —i tant!— continua amb les seves inscripcions en castellà: en general. No prolongaré la comparació amb el País Valencià i amb les Illes perquè la situació és diferent. Quan al País Valencià i a les Illes trobeu «el català al carrer» sol ser una concessió folklòrica o un intent d'acomodar-se a una presumpta moda. Pacència. Sigui com sigui, la batalla a guanyar és la del «carrer». Vol dir-se: que el vianant, o l'individu automobilitzat, indígena i immigrant, s'acostumin a un mínim de català escrit i designatiu. Això és més important que les bandes, els visques i les «cadenes» insegades. Jo ja voldria que, en la pròxima visita reial, l'equivalent del Maura fes l'observació contrària: no tantes quadribarrades i sí més inscripcions —industrials, comercials, culturals, sindicals— en català. La gran publicitat, a Barcelona, encara es fa en castellà.

La «salvació» del català, en tota l'àrea lingüística —el tópic: de Salses a Guardamar, de Fraga a Maó—, no pot quedar concentrada en els petits nuclis intel·lectuals conscients. Ells, prou que fan, heroics, amb poemes, amb novel·les o novelletes, amb invencions teatrals. Però és al «carrer» on la llengua ha de recuperar la normalitat: parlant-la, i la parlem, i llegint-la (entenen-la) fins i tot els qui no la parlen. No és cap problema gros, per exemple, amb els taxistes. És més difícil entendre's en anglès amb un taxista de Nova York, que en català amb un taxista immigrant a Barcelona si li parlem en català. Són coses de la vida. Però si els catalanoparlants fóssim «conseqüents», que no ho som, el «català al carrer» seria un gran pas endavant. I de cap a cap dels Països (lingüísticament) Catalans. I entre la confusió de les banderes —totes iguals: quatre barres—, hi ha la reivindicació del mateix idioma: al carrer, que és on millor o pitjor es parla. A Barcelona, llevat d'unes capes socials instruïdes, es parla un català horrorós. O, de vegades, no tan horrorós: mireu-vos les novel·les de la Rodoreda. Això és una altra qüestió; s'ha de tornar a traduir Dickens al català, perquè les versions de Josep Carner, magnífiques, fan il·legible al nivell popular un

escriptor precisament popular. I el quiosc és a la cantonada.

L'escassa presència del català en els quioscos no serà un petit detall que commogui el doctor Aramon —i l'únic «aramonista» que li queda sóc jo—, ni els altres doctors més joves, de la divertida màrrega universitària. Tots, sens dubte, fem «cultura catalana». No al quiosc: a la delícia de les monografies erudites o a la fauna impossible dels versificadors sublims. No tinc res en contra dels «versificadors sublims», siguin d'«El Mall», dels «Quaderns crema», o dels admirables mallorquins «transgressors», que em reanimen. Però la multitud —no tanta, en efecte— va al quiosc, i compra papers en castellà. La majoria són catalanoparlants i castellanolectors. Això, ja ho sé, no té res a veure amb la «literatura», i menys encara amb la «literatura catalana». De moment, els catalanoparlants lleigim predominantment en castellà: som una cultura «colonial», per més Esprius, Perequarts, Maragalls, Rodoredes, Pedrols, Brosses, Ribes, Foixos, vostès i jo, i les glorioses mares que ens han parit, que s'hi hagen apuntat. Si partim de la base que «el català en la cultura» és una cosa, i una altra «el català al carrer», ja ho haurem fotut per sempre més. És el perill que correm. El de ser una rèplica dels «humanistes llatins» (poc humanistes, poc llatins) que s'autoconsumiren en un deliri filològic. La collonada napolitana d'Alfons el Magnànim en seria una mostra.

O el català recupera el carrer, i recupera, també, l'escassa dignitat que les famílies mantenen, o serà una llengua difunta, en la qual, naturalment, l'Oliver, l'Espriu, Vinyoli, l'Estellés, Llompart, i els nens versificadors o antiversificadors, podran fer filigranes. Jo no sé per què dic això. L'Espriu, en alguna de les seves més admirables narracions càustiques primerenques, ja ho havia dit millor. I, sigui dit de passada, és una llàstima que Salvador Espriu hagi abandonat el sarcasme per la supuració metafísica. I de Joan Brossa no diré res en contra dels seus malabarismes retòrics, sonets o sextines. Però, què hi farem, Joan? De moment, has covat pollets que, quan comencen a piular, només fan retòrica. Però això ja és una altra història.

Del «català al carrer», què? Si el català no és al «carrer» —en les múltiples possibilitats que això implica—, per a què voldríem una «literatura catalana»?

JOAN FUSTER